

ОТКРЫТЫЙ УРОК

в 7 классе

на тему:

«Алибек Фатахов. Жизнь и творчество.»

Учитель

родного языка и литературы
Омарова Мадина Мустафаевна

Дата проведения: 13.01.2021 г.

Каспийск 2021 г.

ОТКРЫТЫЙ УРОК

в 7 классе

на тему:

«Алибек Фатахов. Жизнь и творчество.»

Учитель

родного языка и литературы
Омарова Мадина Мустафаевна

Дата проведения: 13.01.2021 г.

Каспийск 2021 г.

**Конспект урока по лезгинской литературе в 7 классе
по теме: «АЛИБЕГ ФАТАХОВ»**

Тарсунин мурад: аялрин рикIел А. Фатахован уьмуьрдин ва яратмишунин рекьикай малуматар хкун; абурук лезги литература кIан хьунин гьиссер кутун; чIал гегьенишарун.

Тарсунин тадаракар: шаирдин шикилар, ктабар ва абурун выставка, цлан газет, «Самур» журнал, проектор.

Тарс кьиле фин

Тарсунин тема проектордин экрандал пайда жеда. (слайд 1)

Тарсунин план

1 Муаллимдин гаф

2 А. Фатахован аял вахтар, кIелун ва кIвалахда сифте камар

3 А.Фатахов ва «Цийи дуьнья» газет

4 Инсценировка «Надинж аялар»

5 Шаирдин эсерар хуралай кIелун

6 Тест

7 Умуми фикирар ва кьейдер

8 КIвализ кIвалах

(слайд 2)

1. Муаллимдин гаф.

Аялар, цIи, 21-апрелдиз СтIал Сулейманахъ галаз Советрин литературадин диб эцигай машгьур шаир, гьикаятчи, таржумачи А.Фатахован 105-йис тамам жезва.

Къенин чи тарс адан уьмуьрдин ва яратмишунин рекьиз бахшнавайди я.И кардин патяхъай чна фейи тарсуна малумарнавай гьар са аялдиз тайин тир тапшуругьарни ганай.

Са касдин уьмуьрдиз ва яратмишунриз талукьарзавай ахтармишунра гьадан лайихлувилер успатун патал жуьреба- жуьре лишанламишдай гафар – эпитетар ишлемшида. Месела: камаллу, истеклу, гафунин устад ва мсб.

Ихьтин гафар чавай Алибег Фатахован тIварцIихъни акализ жеда. Вучиз? Вуж я ам? Ада чи халкъ патал, лезги литература патал вуч авуна? Адалай вуч алакьна? Чна и суалриз кье куь куьмекдалди жавабар гуда.

(слайд 3)

Эпиграф патал чна лезги литературада тур гваз кьекъвей кьилин критик-литературовед, философиядин илимрин доктор, профессор Агьед Агъаеван гафар кьачуда: « Ам (Алибег Фатахов) лезги литературада тамам революция тур гьакъикъатдин чи Маяковский я». Вучиз лагьайтIа, виридалайни адаз В. Маяковскийдин таъсир екеди я.

Куьне куь гьазурнавай докладар кIелдалди, заз чи лезгийрин бажарагьлу шаир Ибрагьим Гьубсейнован «Цуьквер» шиирдай кьачунвай гафар кIелиз кIанзава.

(слайд 4)

Беневшайар гьуьруьгьверер

РикIел гъана гьайифди.

Бубуярни чІутран цуьквер
Куь тан куьз я зайифди?

Квел зулай тІуз гатфариз физ
Гьар садан темягь жеда
Хьсан цуьквер яраб вучиз
Икьван фад куьтягь жеда?

- И цІарар шаирди низ бахинавайбур я?

2. Шаирдин уьмуьрдин рекьикай малуматар

1-ученик (слайд 5)

А. Фатахов 1910-йисуз Куьре округдин (гилан Сулейман-Стальский район) Цмуррин хуьре лежбердин хизанда дидедиз хьана. Ада хуьруьн, Кьасумхуьруьн школайра кІелна. Дуланажагьдин дарвили 11-12 йиса аваз ам эвелдай хуьре, ахпа шегьерда ківалах авуниз мажбурна: Куьре округдин ревкомдин участокдин , милициядин деловод хьана. Ахпа Бакудин ФЗУ-дин ученик хьана, нафтІадин мяденра рабочийвал авуна.

А. Фатахован уьмуьрда Азербайджанда кечирмишай вахтар важиблубур ва кьиметлубур я: адакай гьавурдик квай кьанажагьлу, ватандиз, халкьдиз вафалу инсан жезва. (слайд 6)

2-ученик. (слайд 7)

.Савадлу жегьил яз А.Фатахов 1927-йисуз хуьруьз хтана. Бакуда, Буйнакскда кІелуникди ва кІвалах авуникди, адаз хьсандиз азербайджан ва урус чІалар чир жезва.

1. А. Фатахов ва «Цийи дуьнья» газет

1928-йисан июлдилай лезги чІалал латин гьарфаралди «Цийи дуьнья» газет акъатиз башламишна. Сифтедилай Алибег Фатахов газетдин селькорвиле, 1928-йисан сентябрдилай жавабдар секретарвиле тайинарна. А. Фатахова лезги кІелалайбур А.С.Пушкинан, М.Ю.Лермонтован, И.А.Крылован, Н.А.Некрасован, В.В. Маяковскийдин эсеррихъ галаз танишарна.

3-ученик .

ШартІуналди А. Фатахован яратмишунар кьве девирдиз пайиз жеда. Сад лагьай девир - 1928-1930-йисар –А.Фатахован яратмишунар дигмиш жезвай вахт я.И девирда эвелимжи чка «Цийи дуьнья»газетди кьазва .Адан шаирвилин сифте камар и газетдихъ галаз алакьалу я. Месела: «Саккони Ванцетти», «Дагьвидин руш», «Ципуд йис» ва мсб.

-Ацукь, аферин.

(слайд 8)

Муаллим: Гьа и девирда сифте яз аялар патал 1930-йисуз Махачкьалада «Надинж аялар» тІвар алай ктаб акъатна. Шиирдалди кхьенвай и гьикаядин мана-метлеб ихьтинди я: шаирди хуш кьведай келимайралди кьудкьад йисан яшда авай Пери-кьадирдин минтикьвал ва адаз кар кьур КІарцІидинни

Къемберан женжелвилер къалурнава. Абурру Пери тамуз фейила, адан мух гуз хуъзвай верчер, къажгъандик кутуна.И гьал акур Периди гъарай-эверзава, сельсоветди, аялриз тербет хъуй лугъуз абурун диде-бубайрал жерме атІана.

4 Инценировка «Надиж аялар»

4-ученик (слайд 9)

Къвед лагъай девир-1931-1935 йисар А.Фатахован эсеррин абад,абур гъуьндурдиз акъатнавай вахт я.И йисара ада са шумуд ктаб акъудна: «Гъалибвилихъ», «Зарбачи Гъасан» , «КъатІ-къатІ авур жунжурар», «Дагъларин разведчикар».

А.Фатахова лезги литературадиз цІийи девирдин инсанрин образар гъана: Гъасанан , Ризадин , Асланан , Г уъл – перидин.

Шаирди милли поэзияда эвергунин къайдани вилик тухвана,урус литературадин тежрибадикай гегъенидиз менфят къачуна .Виридалайни гзаф адаз В.Маяковскидин яратмишунри еке тагъсир авуна .И жигъетдай чавай «Вад йиса – къуд йиса» шиир къалуриз жеда:

Ягъ! Ягъ! Ягъ!

Яда чна уътквем!

Къизмиш хъурай,

Курай,

Куз-Куз

Гъавайриз чуқІурай

Хкатдай са цІелхем!

ЦІай ягъ, курай

Гъавайра гум турай

Къарханайрин къизмиш чатара

Виридаз акурай,

Ван хъурай

Ийир ванер ракъари. (слайд 10)

Муаллим: А.Фатахов лезги литературадин прозадин бине эцигай кас я.И жигъетдай чавай адан «Риза» , «Бубадин веси», «Газет» гыкаяяр рикІел кхъиз жеда .Идалай гъейри А.Фатахова чи литературадиз поэмадин жанрани гъана. (слайд 11)

1931-йисан июндиз шаирди «Зарбачи Гъасан» поэма кхъена куътягъна.И поэмада ада рабочий класс арадиз атун, социализмдин шартІара дагъвидикай рабочий хъунин рехъ къалурнава.Поэма шаирди тІебиатдин гуъзел шиклралди башламишзава: (слайд 12)

Гатунин йикъан пакамахъди

Ахпа жезмаз экуьн ярар

Чулав гъуьмерин кІаникай

Ачух жезвай къакъан дагълар.

Хкаж хъана пакаман гар

Зайиф ванцел рахадай,

Цавун кІаниз янавай яр

Иви хътин аквадай.

-Мад гъи поэма рикГел хквезва куь А.Фатахован, тГебиатдин гуьзел шикилралди баишламиш жезвай?

(слайд-13)

-МТС, дуьз. (Поэмадин сифте кьил ученикди хуралай кГелда).

Муаллим: Къанни са йиса авай А.Фатахован лезги чГалал теснифнавай «Зарабачи Гъасан» поэма мана-метлебдин шикиллувилин ,чГалан девлетлувилин рекъай эбеди гуьзел эсеррин жергеда амуькда. Поэмадин кГалуб ацГайди, тамамди, таъсирлуди я. Поэма гахътинди авун патал шаирди чГалан жуьреба-жуьре такъатар ишлемишнава: эпитетар, гекъигунар, олицетворенияр, метафораяр.

(слайд 14)

А. Фатахован яратмишунрай гъадалай виликан девирдин шаиррин (Къ. Саидан, Е. Эминан) эсерра авачир, дуьшуьш тежезвай ибараяр жагъида. Себебни ам я хъи ,адан эсерар туькГуьрнавай девир вич цГийиди я.

Хайи лезги эдебиятдин тарихда А.Фатахов сифте яз шииралди кхъенвай «къатГ-къатГ авур зунжурар» романдин авторни я.(1934). Адан винел шаирди къуд йисалайни гзаф кГвалахна . Им Дагъустандин 30-йисарин эдебиятда метлеблу вакъиа тир . Шиирралди кхъенвай романда ишаирди чХехи муьгъуьбатдивди ва гъуьрметдивди дишегълийрин къаматар гузва. Эсердин кылин герояр Мегъмед ва Гуьлназ я. А. Фатахова дагъви рушан классовый къанажагъ гъикГ ачух жезватГа ,зегъметчи халкъ зулумрик кутур къуватрихъ галаз гъикГ руша женг чГугъазватГа ,дагълара цГийи уьмуьр эцигуник гъикГ ада вичин пай кутазватГа къалурзава.

6. Тест

-Квез А. Фатахован уьмуьрдикай ва яратмишунрикай гъихътин чирвилер хъанатГа ахтармишун патал, чна исятда са гъвечГи тестовый кГвалах тухуда. Суалар авай чарар куь партайрал ала.

(слайд 15)

7. Умуми фикирар ва къейдер

-Исятда за квез «3и хайи чил» мани кутада, куьне адаз дикъетдалди яб це. **(слайд 16)**

А.Фатахован уьмуьр куьруьди хъана.1935-йисуз ам Махачкъалада тифдин азардикди кечмиш хъана.Чи бажарагъ авай хва, лезги халкъдиз машгъур,багъа хъанвай инсан 25 йисан яишда аваз и дуьньядилаи фена. Лугъунриз килигна , ам Махачкъала шегъерда Мегъамед Гъажсиеван куьчеда авай сурара хатрут тарцин кГаник кучуднавай. Амма а сурарай маса куьчедиз рехъ тухудай чГавуз, шаирдин сур рекъик акатна , ам маса чкадал ферикъатнатГа малум туш.

Чна яб гайи манида манидарди икГ лугъузва:

Вахъ хайи чил зун я цГигел

Къвезва заз ви гъарайдин ван.

Заз кГан я хъун лезги чилел

Вахт атайла, закай са къван.

-Гьелбетда, зун инанмиш я, А. Фатаховазни вичин хайи чилел вичикай са «къван» хъана кІандай.

(слайд 17)

Шаирдиз 2010-йисуз 100 йис хъуниз талукъ яз вичин ватанда, Цмуррин хуьре, гуьмбет эцигнава.

(слайд 18)

Литературадин девлетлу ирсини А. Фатахован тІвар гьамишалугъ яз Дагъустандин тарихда туна.

8. КІвализ кІвалах:

(слайд 19)

*А. Фатахован уьмуьрдикайни яратмишунрикай малуматар рикІел хкун;
Шаирдин эсеррик квай неологизмаяр жагъурна, литературадин тетрадриз акъудун.*